

Szentgáli-Tóth Boldizsár¹

Váltóállítók között

Recenzió egy vallomásról

Tanárok esetében természetes jelenség, hogy diákjaik különböző tartalmú és értelmű, vagy egyszerűen csak a teljes név rövidítéséből képzett alakokat használnak egy-egy oktató megjelölésére. Tudjuk ezt mindnyájan. Az azonban már korántsem mindennapi, hogy valaki ezt a becenevét büszkén vállalja olyan közösség előtt is, mely számára ő az állandóságot, a bölcsességet, a higgadt megfontolást képviseli, és mégsem veszít semmit tekintélyéből. Mi, tanítványai már „Kukó”-nak örököltük, és amikor ezt a nevet említjük, senkinek nem kell magyarázni, kiről beszélünk, aki akár csak egyszer is találkozott vele.

E könyvben megtalálja válaszát kérdéseire mindenki, aki arra kíváncsi, kicsoda voltaképpen Kukorelli István. Felelhetünk erre egy hosszas felsorolással, megemlítve kitüntetésait, tisztségeit, közéleti sikereit és népes családját. De ne keressük az alkotmánybíró, az Országos Választási Bizottság egykori elnökét, a rendszerváltás tevékeny résztvevőjét e könyv lapjain, Kukorelli István közéleti tevékenysége ennek a történetnek csupán a kereteit és nem mélyebb értelmét jelenti. Ennél sokkal fontosabb, hogy közelebb kerülhetünk e sokszínű pályafutás gyökereihez, azokhoz az emberi, erkölcsi alapokhoz, melyek nem csak Kukorelli Istvánt segítették élete nehéz pillanataiban, hanem támpontul szolgálhatnak mindenki számára világnézetre, pártállásra, társadalmi helyzetre való tekintet nélkül.

Az interjúkötet valódi értékét nem a történelmi események egyes részleteinek megvilágítása, vagy Kukorelli István életútjának áttekintése jelenti, bár ez utóbbi különösen érdekes azok számára, akik ismerhetik. Egy olyan, sokat tapasztalt ember megállapításait olvashatjuk, aki kellően bölcs már ahhoz, hogy távlatokra tekintve vonja le az általa megélt események tanulságait, ugyanakkor aktív szereplője az eseményeknek, felvetései gyakorlati problémákra irányulnak. Ezért amikor e könyvről beszélünk, nem az adatokra, nem a sikerekre kell koncentrálnunk, ezeket bárki megtekintheti egy életrajzban. Amint az ajánlás is jelzi, egy családapa, egy tanár útmutatásával állunk szemben azok számára, akik utána jönnek majd hasonló, vagy akár egészen más célokkal.

Az egyik meghatározó érték, mely szembeűnő Kukorelli István esetében, a szülőföldhöz, az első közösséghez való ragaszkodás. Hiába szólítja el az embert sorsa onnan, ahol felnőtt, sosem felejtheti el azt, honnan indult, kiknek köszönheti első benyomásait, melyek meghatározzák egész későbbi életét. A korai kapcsolatok ápolása, a gyermekkori élmények, hagyományok tisztelete, az akkori tapasztalatok felelevenítése olyan megtartó erőt jelent, mely segíthet számos nehéz élethelyzet kezelésében. Kukorelli István ilyennek tekintette saját életében a család szerepét, a baráti kapcsolatok meghatározó voltát, egyes kiemelt személyiségek rendkívüli hatását világnépeének fejlődésére.

Ezt követően szembesülünk az immár kamaszodó Kukorelli István élményeivel; egy szigorú, de az embert kintartásra, alkalmazkodásra, önfegyelemre nevelő szabályrendszer, a bencés regula válik a pannonhalmi diák mindennapjainak irányítójává. Sokatmondó, hogy innen

¹ Tudományos munkatárs, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet

választotta önmagában is igen beszédes jelmondatát: „a tétlenség a lélek ellensége”. Az imént említettek olyan alapvető feltételei a tartalmas életnek és az eredményes munkának, melyek lehetővé teszik, hogy igazán megéljük mindazt, ami adatott számunkra.

Itt kell kitérnünk a magyarság és az európaiság kérdésére, melyben Kukorelli István e két identitás szintézisét helyezi a középpontba. A hazafiság, és az európaiság önmagában egyaránt kevés, mindkét értékrend képviselőjére szükség lehet a helyes út megtalálásához. A bencés környezet tanította meg Kukorelli Istvánt az elvek fontosságára, annak felismerésére, hogy nem cselekedeteinkhez kell elveket találnunk, hanem néhány vezérelvet kell rögzítenünk, melyek mentén döntéseinket meghozhatjuk, és egész életünket alakíthatjuk. A hit központi kérdés mindenki számára: minden ember hisz valamiben, még ha ezt magának sem mindig ismeri el. A hittel egyáltalán nem rendelkező ember nélkülöz minden támaszt nehéz pillanataiban, nincs egy olyan szilárd alap, melyben megkapaszkodhatna, ha bajba kerül. Az persze emberfüggő, hogy ki miben hisz és hogyan juttatja ezt kifejezésre, ezt az egyén szabadon eldöntheti. A lényeg, hogy legyen egy határozott világképünk, legyen kihez fordulnunk, amikor megnyugvást keresünk. Erre figyelmeztet bennünket Kukorelli István.

Nagyon fontos, hogy több oldalról szemléljük a világot, bele tudjunk helyezkedni mások helyzetébe, gondolatvilágába. Ennek két oldala van: egyrészt álláspontunkat érvek és ellenérvek mentén kell kialakítanunk, másrészt törekednünk kell arra, hogy minél több oldalról szemlélhessük a világot, gyarapítva ezzel tudásunkat. Előbbi kapcsán arra van szükség, hogy ne érzelmeink hatása alatt, előítéletek fogságában gondolkodjunk, hanem higgadt, érett megfontolást követően, tények és elvek szem előtt tartásával ítélkezzünk. Utóbbi esetben arról van szó, hogy ki kell próbálnunk magunkat számos élethelyzetben, többféle környezetben, ilyen módon szélesíthetjük látókörünket. A másfajta életfelfogás és kulturális háttér elfogadása alázatra és toleranciára nevel. Kevesen gondolnánk, hogy Kukorelli István dolgozott fiatal korában régészeti ásatásokon, építkezéseken, vagy éppen sírok gondozójaként.

Nagyon sokat segít egészségünk, életkedvünk megőrzésében a sport, a rendszeres testmozgás, a fizikai kihívások. Különösen fejleszti az ember jellemét, ha csapatsportágot gyakorol, mindenekelőtt a futballra kell itt gondolnunk. „[...] nem vagyok futballsoviniszta, de a foci mégiscsak más: mágikus sport.” A labdarúgás nem csak a mozgás lehetőségét biztosítja, hanem életében a tétli korszaktól kezdve mindmáig megkülönböztetett szerepe van a futballnak, mely emberséget, ön- és emberismeretet is ad. „A pályán mindenki önmagát adja, nincs sumákolás. Ki hogyan küzd, ki mennyire önző, ki hogyan éli meg érzelmileg a győzelmet vagy a vereséget, ki osztja a nézetet, hogy a gólpasz többet ér, mint a gól, ki hogyan lát a pályán... – ez a legmegbízhatóbb visszajelző rendszer. Jellemrajzot mutatnak a válaszok.”

Nem szorítkoznak Kukorelli István megállapításai az egyéni életvitel területére, számos tanulságos következtetést von le a közélet kapcsán is. El kell határolni a nagy jelentőségű dolgokat a kevésbé fontosaktól: utóbbiak esetében lehetünk nagyvonalúak, előbbieket kapcsán viszont szilárdnak kell maradnunk. „Biccenteni lehet, de gerincet hajlítani nem.” Az oktatásban alapvető értéként az emberközelséget definiálja, nem véletlen, hogy mindmáig ragaszkodik a szemináriumi oktatáshoz. E sorok írója másfél éven keresztül vehetett részt egy

ilyen csoport munkájában, így megalapozottan tudja alátámasztani azt, hogy ez a mentalitás igen is sokat jelent a hallgatók számára.

A politika kapcsán a rendszerváltás kap különös hangsúlyt, hiszen ez volt e generáció talán legmaradandóbb élménye e téren. Tény, hogy egy ilyen jellegű átalakulás hosszú évek, évtizedek során válhat csak teljessé, ezért az alkotmányi szöveg újrakodifikálása, vagy a politikai rendszer változása nem vezet a társadalmi mentalitás gyors átformálódásához. Felhívja a figyelmet az általa hullámvasút kormányzás néven említett jelenségre, a politikai váltógazdálkodás kialakítására, mely lehetetlenné teszi hosszú távú koncepciók érvényesítését. Az értelmiség számára a politikához való viszony megfelelő elhatárolását emeli ki, hogy ne mosódjanak össze a szakmai szempontok a politikai inspirációkkal. Sem politikai, sem más jellegű konfliktusokban nem célszerű a másik oldal képviselőit a szükségesnél jobban pellengérré állítani, mindenáron ellenségképet kreálni. Különösen a politika esetében vezet ez a társadalmi feszültségek fokozódásához, az egyébként is meglévő viták kiélesedéséhez. A politikai életben a hatalomért folytatott harc káros hatásai, valamint a kompromisszumkényszer jelenik meg, mint a rendszerváltást követő két évtized sajátossága. A választási rendszer esetében rámutat, nem lehet ideális kereteket kidolgozni a választások lebonyolítására, mivel a hatalmi/politikai tényezők minden esetben torzítják az elméletben kidolgozott modelleket. Ezért csak törekedhetünk a legmegfelelőbb megoldás kimunkálására, azt azonban aligha érhetjük el. Mindazonáltal nem szabad a politikai szempontokat abszolutizálni, az elméleti teóriákat mindig szem előtt kell tartani.

A könyv zárómondata kifejezi azt a közösségi szellemet, elhivatottságot, mely áthatja Kukorelli István egész életművét. Rámutat a generációk közti párbeszéd fontosságára, a különböző emberek együttműködésének szükségességére, a másra történő odafigyelés jelentőségére. Hosszasan lehetne még sorolni azokat a morális fogódzókat, közéleti állásfoglalásokat, melyek szem előtt tartásával számos nehézség megelőzhető, vagy kiküszöbölhető, itt csak néhány sommás meglátás vázolására törekedhettem. Ezek alapján is kirajzolódik egy olyan kép, mely közelebb hoz bennünket Kukorelli Istvánhoz. E könyv igazi mondandója az, hogy hogyan lehet közéleti szereplőként megőrizni gyökereinket, hűnek maradni általunk választott elveinkhez, mit kell tennünk, hogy önmagunk feladása nélkül megtaláljuk helyünket a váltóállítók soraiban. Amikor ezt tesszük, nem veszíthetjük szem elől, hogy kivételes felelősséggel kell cselekednünk, egy egész ország sorsa múlik azon, milyen irányba irányítjuk azokat a bizonyos váltókat.

Összességében e könyv hasznos és tanulságos olvasmányt kínál nem csupán Kukorelli István személyes ismerőseinek és az elmúlt évtizedek történelme iránt érdeklődőknek, hanem mindazoknak, akik kíváncsiak egy sikerekben gazdag pályafutás valóságára. És amikor kezünkbe vesszük ezt az interjúkötetet, sosem szabad elfelejtkeznünk arról, hogy amit abban olvasunk az a múlt tapasztalatainak összegzése, de a jelennek, a jövőnek szól: azoknak, akik a váltók jelenlegi és majdani állítói.